

(א) [סנהדרין טז.], (ב) [ע"י תוס' סנהדרין טז. ד"ה מה], (ג) [ב"ק פא. ד. ע"י יבמות עט. תוס' ד"ה דונגר גרסי', (ד) [עמ"ש ב"ק פה. על ידיו] ליתא לפנינו,

תורה אור השלם

- 1 על פי הגרסא תחלה
תחלו בין רב למעשה:
מבדיר כו כו
2 אך בגרסא דקלס את
תארצי לשמות משות
אבתא יתלה:
מבדיר כו כו
3 ושערי העיר על שנות
שבטי ישראל שערים
לשלוש אפונה שער ארוב
אחר שער ידודה אחר
שער לוי אחר:
4 את ארצו ישראל פתול
מחזקה לשבטי ישראל:
והאלה שמותם ואלה אנשי
ישראל:
5 והעבר העיר יעקבדה
מכל שבטי ישראל:
6 והתורה לנשיא מזה
ומזה לתורות הקדש
למזבח אשר על פי
המזבח ועשרים אלף
הקדש על גבול הקדש
ועל פי המזבח
ועשרים אלף על גבול הקדש
למזבח ואלף לנשיא
הקדש ותורת הקדש
ומקדש הבית תחובה:
7 על פי רבנא זל את
הקדש אשר שאל את
המזבח סורח בהר אפרים
ובנה את העיר ויבן יד:
8 והעשר י:

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה רונגר וכו'
ורבינו חננאל פי' רונגר רוח
בלשון פרס. נ"ב עיין לעיל ד'
5 ע"ב:

מוסף תוספות

- א. משום דבולון נטל חלקו במעברו של ארץ ישראל סמוך לעכו שנא' (בראשית מט) והוא לחוף אניות והים הוא מעברו של ארץ ישראל. מוס' ר"ת.
ב. דהתם לשבטים אבל כל יחיד ויחיד מי שהיה לו שדה לבן אין לו שדה פרס. ר"ן. ג. ד[לעולם כהן כל יחיד ויחיד טול בהו בשפלה ובעמק. שם.

הוא שמע בין רב למעט. על פי הגורל מחלק הארץ נחלקת של ישראל שיקח כל שבט ושבט מה שיתן לו הגורל בין שהיה מוגע לו חלק מרובה כגון שבט יששכר או אנשים מעט כגון שבט זבולון. מועט כגון יששכר או אנשים הרבה כדיון כלל השבטים ולוקחין בשוה

שָׁבַט הַקָּטָן כִּשְׁבַט הַגָּדוֹל וּנְמָלוֹ
חֲלָקֵי צִי שָׁבַט הַקָּטָן מְרֻבָּה מֵחֶלֶק
שָׁבַט צִי הַגָּדוֹל וְאִי לִקְרֹקֶף גְּבֵרִי
מֵאִי צִין רַב לִמְעַט וְהֵלֵךְ וְנָטְלוּ כֹלֶן
צִבְאוֹ: **וְעוֹד פִּינָא.** בְּהִידָא דְלִשְׁבָטִים
אֲפֻלְגָּא וּמֵשׁוֹם דְּלִיכָא לְמִידַּשׁ נָמִי
הִיא צִין רַב לִמְעַט לְדַלְקָמֶן צִבְרִימָא
אֲיֻצְרֵמֶן נָמִי הֵיא: **וְעוֹד פִּינָא כּו'.**
שִׁתְחַלְקָא לְעַתִּיד לְבָא לִי"ג שְׁבָטִים
כְּלוּמַר לִי"ג חֲלָקִים שְׁוִין וְלִקְמֶן מִפְרָשׁ
מֵאִי יִהְיֶה אוֹתוֹ חֶלֶק דְּטַפִּי הָאֵם
לְהִי מֵשׁוֹם לִוי דְּנִקְטָא נַחֲלָה כְּשֶׁאֵר
שְׁבָטִים כְּדִכְתִּיב הָאֵם שַׁעַר לִוי אֶחָד
הָא מִנְשֵׁה וְאִפְרַיִם נָמִי לֹא יִטְלוּ אֵלָּא
חֶלֶק אֶחָד דְּכַתְּבִיב הָאֵם שַׁעַר לִי"ג
וְאֶחָד מֵנְמָלוֹ י"ב שְׁבָטִים וְעוֹלָם י"ב
חֲלָקִים וְהִיא לְנִשְׂאֵי דְלִלְקָמֶן: **שְׁתַּחֲבָא.**

בשצבאו לארץ: לא נתחלקה אלא ל"ב שבטים. שזו לא היה לו חלק בארץ אלא שכל שבט ושבט נתנו לו ערים לשבת בהן להיות ערי מקלט אבל מנשה ואפרים נתלו שני חלקים בלדתיב אפרים ומנשה כראובן ושמואל והיו לו (בדלות מח): **בשבים** קס"ד: השתא מי שהיה לו חלק יפה היה נתן דמים למי שהגיע לו חלק כחוש מאי דביני ביני שנאמר בין רב למעט כלומר ואריך לקדקד בין רב למעט להוסיף דמים הרב למעט שהוציורית קרי ליה מעט והעדיית קרי רב שכן אמר ר' יהודה הסיף צידה הוה ה' ארץ בגליל והיה מעלה דמים זה שנפל חלקו צידה למי שנפל לו חלקו בגליל: הכי גרסינן **אמר ר' יהודה כו'**: ולא בא לחלוק מדלא קמי רבי יהודה אומר: **ולא נתחלקה צורל** אלא צורל דמילתיה דתנא קמא היא: **על פי** משמע על פי אורחים ותומים: **הא כילד**: אם אורים נתנה גורל ואם גורל לתה אורים שמתא מכחשין זה את זה: **אלעזר**

מלוכא דו' כדכתיב (במדבר לו) ולפני שמונחים זו י"ז פתקים שכחבו בהן י' ביצוח קדוש. כלומר באורים ותומים ש שהגורל היה עולה כמו שנתנבא תחלה וקאחד לתחומין ולא קאי בחד דלתחומין קאמר כך בגורל ג' בלל הולאת ד שאלא קדד לפי שאין עולה שום מה ממדעת לקח את זו שהיה יודע מה גולה יש לזה: **נאום ה'** הוא עצמו י' דשקלי כדכתיב ביחזקאל [מז]: **לנשיא** (מלכא א יצ): ורבינו חנני לא יותן לו מנחלתם. ורבינו חנני שטח חלק מזה ומוה: **לפרומה קדש**. **נולא** נעטל מזה. כמו אמר מר: **נמאי** נמוז דמשליק ליה בדמי מאן דאית ליה גוטל ה' סאין כנגד סאה ביהודה היפה אכל מ' שעולה לו גורלו בק דברים אחד מפני שרחוק מבית המ קקאמר דמי שנפל גורלו בגליל נוטל ה בבכספיה אלא איהו לקויעה וליממר העלות כספיה שיה ד' סאין לסאה ליה דמקרא לא שמעינן אלא העלאת

תא שמע יבין רב למעט ועוד תניא עתידה ארץ ישראל שתתחלק לשלשה עשר שבטים שבתחלה לא נתחלקה אלא לשנים עשר שבטים ולא נתחלקה אלא בכסף שנאמר בין רב למעט אמר רבי יהודה סאה ביהודה שוה חמש סאין בגליל ולא נתחלקה אלא בגורל שנאמר ² אך בגורל ולא נתחלקה אלא ⁶ באורים ותומים שנאמר על פי הגורל הא כיצד ⁷ אלעזר מלובש אורים ותומים ויהושע וכל ישראל עומדים לפניו וקלפי של שבטים וקלפי של תחומין מונחין לפניו והיה מכיין ברוח הקדש ואומר זבולן עולה תחום עכו עולה עמו טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו זבולן טרף בקלפי של תחומין ועלה בידו תחום עכו וחזור ומכיין ברוח הקדש ואומר נפתלי עולה ותחום גינוסר עולה עמו טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו נפתלי טרף

בְּקִלְפִי שֶׁל תְּחוּמוֹן וְעֵלָה בִּידוֹ תְּחוּם גִּינוֹסָר וְ
שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה חֲלוּקָה שֶׁל עוֹלָם הַבָּא הָעוֹלָם
לֹא שָׂדֶה פָּרֶדֶס שָׂדֶה פָּרֶדֶס אֵין לוֹ שָׂדֶה לְבָן
וְאַחַד שְׂאִין לוֹ בְּהָר וּבְשִׁפְלָה וּבְעֵמֶק שְׂנֵאמֶר
אַחַד שְׁעָר לִי אֶחָד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִזֶּה
מִחֲלֻקָתָם נֵאֵם ה' קְטַנִּי מִיָּתָּה שְׁבַתְחֵלָה לְ
שְׁבָטִים שָׁמַע מִיָּנָה לְשִׁבְטִים אִיפְלוּג שָׁמַע מִיָּנָה
שְׁתַּתְּחֵלַק לְשִׁלְשָׁה עֶשֶׂר שְׁבָטִים אֵידֶךְ לְמֵאֵן
וְהָעוֹבֵד הָעִיר יַעֲבֹדוּהוּ מִכָּל שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל
(יִרְוֹנָגָר בַּעֲלָמָא לֹא סִלְקָא דַּעֲתָךְ דְּכַתְבִּי וְהָ)
הַקְדֵּשׁ וְלֹא־חֲזוֹת הָעִיר וְלֹא נִתְחַלְקָה אֶסְרָא
לְמַעַט לְמֹאֵי אִילִימָא לְשׁוּפְרָא וְסִנְיָא אִמּוֹ (א)
וּרְחוּקָה כְּתִנְיָא רַבִּי אֲלִיעֶזֶר אָמַר בְּכַסְפִּי
בְּקֶרֶקַע הָעוֹלָה וְלֹא נִתְחַלְקָה אֶלָּא בְּגוֹרֵל שֶׁנֶּה
יִצְאֻ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב לְמֹאֵי אִילִימָא דְלֹא שֶׁנֶּה
שְׁקוֹל דִּידָהּוּ מִיְּבֵעִיָּא אֶלָּא שְׁלֹא נִטְלוּ בְּגוֹרֵל
יַעֲלֵ פִי ה' נִתְּנוּ לוֹ אֶת הָעִיר אֲשֶׁר שְׁאֵל

עור הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני ה' על שבעים וקלפי של תחומין ארבו שמונחין בו "ז" פתחין של מחלה באורים ותומים קודם שיערף הממונה בקלפי עושים שחלוקה ישרה היא ולא היו מרגנים בדבר השבעים ממחלה עשויו היו נוטל ממ שיעלה בידי לנורף ראובן דלא רמי: תמי: ואחרי זבון עולה. עשויו יצא ליד הטורף על הסדר אלא על ידי מקרה: עורף. עירבב הממונתינוז בה. כמו בינים טרופות בקערה (עדוית פ"ב מ"ד): לכל אחד ליטול חלק פלוני ופלוני: איך למאן. חלק למלך השמי: העובד העיר. היינו נשאי דעול דביס יתנו לו נחלה מכל שבטי ישראל: רונגר. שבי פירש (6) רון גר רון בלשון פרס יוס וגר שבי כלומותו מקומו ב בית המקדש: ולאחוזם העיר: ולכד מקוה הכהן. קלמר שיהו מעלין כל כספיה וזה: אלימא בשופרא בשופרא למאן דאית ליה סניא: אטו בשופנטי עסקין. דירקקוה ורחוקה. הקרקעות היו חולקין בשוה מי שלו לירושלים מעלה מעות למי שעלה וגורלו ברחוק מימי ואחד מפני שקרוב הוא לארץ העמים ויש לו ללאחזין כנגד סאה שחבירו נוטל ביהודה אי נמי משום דקא' סאה ביהודה שוה חמש סאין בגליל בשביל שיהיה לו בגליל: כספים אלו חסם להסאן דגליל דקורבא ורחוקה. א סאה בכספים לא סאה בקרקע: דלאו ידיהו. חלק מרג

בְּבוֹלֵן עוֹרָה תַּחֲסֹם עָבֹה עוֹרָה [עָמִיל]. לֹא עָבֹה מִמֶּשׁ דַּעֲבֹ מִחֶלֶק
אֲשֶׁר דִּכְתִּיב (שׁוֹפְטִים ה') וְאֲשֶׁר לֹא הוֹרִישׁ יוֹשְׁבֵי עָבֹה אֶלֶּא
בְּלוֹמַר תַּחֲסֹם שְׂבֵל עָבֹה^א: **הָעוֹרֹם** הוּא יֵשׁ לֹא מִפְּרֵדֶם וְאֵין לוֹ שְׂרָה
מִיָּמָה דְּשִׁלְשֵׁי מַרְוֵה (בְּרִק דף פא: ושם ד"ה אֵין) אֲמַרְיִין

ומתחלוקת ארץ ישראל אין לך מישאל^א
שאיין לו דבר ובשפלה וגבז ומיהו אית
הגרסא אין לך שבט ושבט מישאל^ב
הבא גרסיין אין לך אחד מישאל
ועולם הבא ומשמע לו שער ראובן
אחאד היינו לכל אחד ואחד^ג אי נמי
עולם הזה אין להם צבואה מזה כמל
עולם אלמא מזה מעט ומזה הדבה אלא
ועולם הבא יס מן הכל שיעור שזה:
איך אמאן. אע"ג דכתיב שער
לוי אחד הא כתיב נמי שער
ויסף אחד דלא מנו שבט יוסף אלא
באחד: **לא** בלא דעתך דבתיב
הנותר הנשיא וגו'. ובגין דכתיב
דריש מהכא דגבעוני אינו מתרפא
עמיתד לצא מדכתיב והעובד העיר
וגו' ואיתא להא ואיתא להא ומדאפקיה
לשון עובד דרוש ביה נמי גבעוני או
שמה פליגי:

סתר

כל שבט ושבט ולא כחלוקה
זה אדם יש לו שדה לבן אין
עולם הבא אין לך כל אחד
שער ראובן אחד שער יהודה
להן בעצמו שנאמר ואלה
נתחלקה אלא לשנים עשר
אמר מר עתידה ארץ ישראל
רוב חסדא לנשיא דכתיב
ליה רב פפא לאבוי אימא
לנשיא מזה ומזה לתרומת
לכספים שנאמר בין רב
וופמני עסקינו אלא לקרובה
העלול רבי יהושע אומר
ר אך בגורל תנא אך בגורל
כלל השתא דלאו ידיהו
אלא ע"פ ה' יהושע דכתיב
ת תמנת סרח בהר אפרים
כתיב

יֵאָדָו וְגו': וְקֹלְפֵי שֶׁל שְׂטֵטִים. אֲרֹר
 חֲלָקִים שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: וְהֵם מְבִינִין
 דָּךְ מִתְקַרְרֶה דַּעַת שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׂרֹאֲץ
 וְשֵׁי קֹלְפֵי הֵיוּ צְרִיכִין אֶחָד לִשְׂטֵטִים
 אֵין כָּל הַחֲלֻקָּה עֲשׂוּיָה צְבֻרִל וְקֹרָא
 פִּי כֶּתֶב שֶׁל צְבֻלָּן. וְהֵאֵי דִנְקֻטִּינְהוּ
 כִּךְ אֵת הַשְּׁטֵרֹת יִפֶּה שְׁלָא יֵאָמְרוּ
 דְּלִי רֶאֱזֻן אֲחֵר. שְׂוֵה דְכָל מַה שֶׁ
 גִּמְרֵה דִּכָּא יִיב שְׂוֵה אֲחֵר לְחֹד הַיּוֹם
 עֲלִיו דְּכִתְבִּיב צְרַחְצַם אִם הַיּוֹם
 בַּעֲלָמָא לַעֲבֹד לוֹ כְּתַלְמִידִים לְרַב
 בִּיר יוֹם: וְסוֹפֵר מוֹה וּמוֹה. מִשְׁמַע
 כְּתִיב צִסְיָה דְקֹרָא בְּאַחַד הַחֲלָקִים:
 יֵאָדָו. שְׁהִיתָ לָּא יִפֶּה מִזֶּה וְחוּ רַעֲיָה
 לְקִי מִנְחָלָם צְבֻזִי אֵלָּא וְדֵאֵי בְּגִלִּיל
 הַכְּחוֹשׁ נוֹטֵל יוֹמֵר עֵינֵי דְרַמִּי
 שֶׁהֲרוֹק גְּרוּעַ הוּא מִפְּנֵי שֵׁי
 וְרֵבִי יְהוּדָה מִילְתָּא בְּאִפִּי נִפְשָׁה
 קָמָא דְקוֹרְבָא וְרוֹחָקָא מִחֲלָקִין
 לִירוּשָׁלַיִם וּבְגִלִּיל רְחוֹק יוֹמֵר וְאֶרֶץ
 הָאֵל הוּא וּמִבִּין רַב לַמַּעֲט אֵל נִפְקָא
 דְּאֲמַרְן צִפְרִיקִין לְעֵלִיל (דף קס"ח:)
 כְּתִיב

לפ א מי' פ"ד מהל'
מלכים הל' ח:

רבינו גרשום

[illegible][illegible]